Orzecznictwo

Sądu Najwyższego, Sądów Apelacyjnych, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego

NR 7-8/lipiec-sierpień 2024

ISSN 2957-1073

Prokuratura Krajowa

Wydanie online

Prawo Karne

Sąd Najwyższy

Sądy Apelacyjne

Prawo Cywilne

Sąd Najwyższy

Prawo Administracyjne

Naczelny Sąd Administracyjny

Prawo karne

Sąd Najwyższy

Prawo karne materialne

1

Art. 4 § 1 k.k.

W sytuacji procedowania w przedmiocie łączenia w wyroku łącznym kar prawomocnie orzeczonych pod rządami różnych porządków prawnych wyboru właściwych przepisów należy dokonać z perspektywy reguły intertemporalnej określonej w art. 4 § 1 k.k., o ile brak jest przepisu o charakterze przejściowym wyłączającym jego zastosowanie.

Wyrok SN z dnia 8 maja 2024 r., sygn. V KK 30/24.

2

Art. 12 § 2 k.k.

Przyjęcie mandatu karnego za wykroczenie nie wyklucza możliwości osądzenia czynów w ramach czynu ciągłego (art. 12 § 2 k.k.).

Wyrok SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. IV KK 29/24.

3

Art. 41 § 1a k.k.

Użycie przez ustawodawcę określenia „orzeka” przesądza, że w przypadku aktualizacji przesłanki z art. 41 § 1a k.k. zastosowanie przez sąd wskazanego środka karnego jest obligatoryjne i to niezależnie od tego, czy sprawca przestępstwa przeciwko wolności seksualnej uprzednio zajmował tego rodzaju stanowisko lub wykonywał zawód tego rodzaju i czy popełniony czyn pozostawał w związku z funkcjonalnym zakresem prowadzonej działalności.

Wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2024 r., sygn. I KK 481/23.

4

Art. 43 § 1 k.k.

Orzeczenie zakazu kontaktowania się z pokrzywdzoną z pominięciem wynikającego z treści art. 43 § 1 k.k. obowiązku określenia czasu obowiązywania tego zakazu stanowi rażące naruszenie prawa. Brak określenia czasu obowiązywania środka karnego przekształca go wszak, wbrew woli ustawodawcy, w środek bezterminowy.

Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2024 r., sygn. II KK 620/23.

5

Art. 43 § 2a k.k.

Bieg okresu obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego w ramach ukarania za wykroczenie nie jest wstrzymany na czas wykonywania kary pozbawienia wolności. Prawo wykroczeń nie przewiduje bowiem rozwiązania analogicznego do treści art. 43 § 2a k.k.

Wyrok SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. I KK 62/24.

6

Art. 46 § k.k.

Środek kompensacyjny wskazany w art. 46 § 1 k.k. zawsze związany jest z wielkością istniejącej szkody, a więc musi odzwierciedlać jej rozmiar. Nie jest zatem dopuszczalne, aby kwota zasądzona na rzecz pokrzywdzonego tytułem rekompensaty przewyższała wysokość ustalonej szkody.

Wyrok SN z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 62/24.

7

Art. 70 § 1 k.k.

Obraza art. 70 § 1 k.k. z natury rzeczy stanowi rażące naruszenie prawa.

Wyrok SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. IV KK 21/24.

8

Art. 80 § 1 k.k.

Okres dwuletni jest, zgodnie z art. 80 § 1 k.k. okresem minimalnym w tym sensie, że nawet gdy koniec kary przypadał wcześniej, zakończenie okresu próby nie może nastąpić wcześniej niż dwa lata po uprawomocnieniu się orzeczenia w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Postanowienie SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. IV KK 155/24.

9

Art. 85 § 1 k.k.

Przez wymierzoną karę tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu kary w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. należy rozumieć i uczynić punktem wyjścia karę, która została orzeczona w wyroku skazującym. Kara zastępcza pozbawienia wolności nie podlega łączeniu z którąkolwiek z kar określonych w art. 32 k.k., a więc nie jest dopuszczalne łączenie kary zasadniczej pozbawienia wolności oraz kary zastępczej pozbawienia wolności i nie było oraz nie jest to dopuszczalne w żadnym z obowiązujących dotychczas stanów prawnych. Uchybienie to ma przy tym istotny wpływ na treść wyroku łącznego, albowiem zostaje on wydany mimo braku ku temu podstaw materialnoprawnych.

Wyrok SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. IV KK 55/24.

10
Art. 86 § 1 k.k.

Przepis art. 86 § 1 k.k. wyznacza dolną i górną granicę kary łącznej możliwej do orzeczenia na podstawie uprzednio orzeczonych kar jednostkowych, a jej wymierzenie poniżej dolnej granicy lub powyżej górnej granicy stanowi rażące uchybienie przepisowi prawa materialnego, wywierające istotny wpływ na treść wyroku.

Wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2024 r., sygn. II KK 41/24.

11
Art. 91 § 1 k.k.

W razie skazania za przestępstwa składające się na ciąg przestępstw przewidziany w art. 91 § 1 k.k., zawarta w przepisie dyrektywa nakazująca wymierzenie jednej kary za wszystkie przestępstwa ma odpowiednie zastosowanie do orzekania środków karnych tego samego rodzaju.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 71/24.

12
Art. 115 § 2 k.k.

Ustawodawca, formułując w art. 115 § 2 k.k. normatywne przesłanki oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu, zbudował zamknięty katalog okoliczności, z których każda charakteryzuje się prawną doniosłością. Pominięcie w ocenie którejkolwiek z nich, czy też formułowanie własnych okoliczności, odmiennych od ustawowych i nadawanie im zasadniczego znaczenia, stanowi naruszenie prawa materialnego. Nie jest zatem właściwe ferowanie oceny stopnia społecznej szkodliwości, jakim nacechowane ma być dane zachowanie, wyłącznie o ocenę cząstkową, opartą na pojedynczych elementach.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 338/23.

13
Art. 148 § 1 k.k.

Nie można uznawać, że skutek w postaci pozbawienia życia ma co do zasady eliminować możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Wyrok SN z dnia 10 kwietnia 2024 r., sygn. IV KK 507/23.

14
Art. 209 § 1 k.k.

W wypadku przestępstw wielokrotnych, do których należy występek z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeżeli uprzednie prawomocne skazanie dotyczy tylko fragmentu zarzuconego później czynu. Uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem

jest już nowym czynem przestępnym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści poprzedniego wyroku skazującego.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. II KK 115/24.

15

Art. 244 k.k.

Niedopuszczalne jest orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na podstawie art. 42 § 2 k.k. w przypadku skazania za przestępstwo określone w art. 244 k.k.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 79/24.

16

Art. 244 k.k.

Skazując za występek określony w art. 244 k.k. sąd jest zobligowany do orzeczenia świadczenia pieniężnego.

Wyrok SN z dnia 10 maja 2024 r., sygn. V KK 61/24.

17

Art. 87 § 1 k.w.

Zakaz prowadzenia pojazdów, aby stanowił realną dolegliwość dla ukaranego za powyższe wykroczenie oraz realizował cele, które środek karny z art. 87 § 3 k.w. ma urzeczywistnić, musi pozostawać w funkcjonalnym związku z rodzajem pojazdu, którego prowadzenia w stanie po użyciu alkoholu dopuścił się sprawca.

Wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2024 r., sygn. II KK 48/24.

18

Art. 94 § 3 k.w.

Zakaz prowadzenia pojazdów, orzekany na postawie art. 94 § 3 k.w., powinien dotyczyć w istocie pojazdów, których prowadzenia dopuścił się sprawca.

Wyrok SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. II KK 40/24.

19

Art. 116 § 1 pkt 3 k.w.

Skoro obowiązek odbycia kwarantanny po przekroczeniu granicy państwowej ustanowiony na mocy rozporządzenia Rady Ministrów jest niezgodny z Konstytucją, to osoba, która nie zastosowała się do tego obowiązku, nie powinna być karana.

Wyrok SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I KK 38/24.

Prawo karne procesowe

20

Art. 7 k.p.k.

Konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, podobnie jak i potrzeba dokonania ponownej, spełniającej wymogi art. 7 k.p.k., oceny dowodów już przeprowadzonych prawidłowo, bez względu na ich rangę i znaczenie dla wyniku postępowania, w żadnym razie nie może stanowić uzasadnienia dla uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji.

Wyrok SN z dnia 8 maja 2024 r., sygn. IV KS 13/24.

21

Art. 9 § 2 k.p.k.

Kwestie wad proceduralnych w toku prowadzonego postępowania mogą stanowić podstawę do wznowienia wyłącznie w razie zaistnienia jednej z tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych, o których mowa w art. 439 § 1 k.p.k. Niemniej wznowienie w takim przypadku następuje z urzędu, a pismo strony sygnalizujące zaistnienie tego rodzaju uchybień powinno być potraktowane jako wniosek w trybie art. 9 § 2 k.p.k. o dokonanie czynności z urzędu.

Postanowienie SN z dnia 15 maja 2024 r., sygn. V KZ 44/23.

22

Art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Stosownie do treści art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone (*res iudicatae*) albo wcześniej wszczęte toczy się (*lis pendens*). Wskazana przeszkoda procesowa ma pełne odniesienie do postępowań w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Warunkiem zachowania wymaganej w takim wypadku tożsamości podmiotowo-przedmiotowej, poza tą samą osobą skazanego, jest to, aby prowadzone postępowania odnosiły się do tych samych wyroków jednostkowych, a więc orzeczeń obejmujących te same czyny tego samego skazanego. Na organie procesowym spoczywa zaś obowiązek rozważenia wystąpienia określonych w art. 17 § 1 k.p.k. przesłanek warunkujących dopuszczalność postępowania karnego na każdym etapie postępowania karnego, bez konieczności odsyłania do odpowiedniego stosowania przepisów wskazanych w art. 574 k.p.k.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. III KK 1/24.

23

Art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie wtedy, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się

ze sobą i są identyczne, względnie gdy okres ustalony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej.

Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2024 r., sygn. IV KK 37/24.

24

Art. 22 k.p.k.

Przez „długotrwałą przeszkodę" uniemożliwiającą czynności w stadium postępowania sądowego, o jakich stanowi art. 22 k.p.k. należy rozumieć taką przeszkodę, której termin ustania jest trudny do ustalenia bądź jest tak odległy w czasie, że przekracza racjonalnie dopuszczalne okresy odroczenia.

Postanowienie SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. II KZ 17/24.

25

Art. 37 § 1 k.p.k.

Zastosowanie instytucji odnoszącej się do właściwości delegacyjnej (art. 37 § 1 k.p.k.) może nastąpić wyjątkowo, jako odstępstwo od konstytucyjnej zasady rozpoznania sprawy przez właściwy sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) w sytuacji, gdy zostanie wykazane przez sąd inicjujący to postępowanie, że dobro wymiaru sprawiedliwości wymaga takiego postąpienia. Zewnętrzny wizerunek funkcjonowania sądów wymaga, aby unikać wszelkich sytuacji mogących stwarzać zagrożenie formułowania racjonalnych opinii, że nie tylko względy merytoryczne decydują o sposobie rozstrzygnięcia sprawy.

Postanowienie SN z dnia 30 kwietnia 2024 r., sygn. II KO 44/24.

26

Art. 37 § 1 k.p.k.

Przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu w trybie art. 37 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko wyjątkowo, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Do przesłanek za tym przemawiających należy, między innymi, wystąpienie okoliczności ograniczających możliwości realizacji przez oskarżonego prawa do obrony czy hamujących bieg postępowania. Obowiązek wykazania, że w konkretnej sprawie zachodzą takie okoliczności, spoczywa na sądzie występującym z inicjatywą w trybie art. 37 § 1 k.p.k.

Postanowienie SN z dnia 8 maja 2024 r., sygn. IV KO 36/24.

27

Art. 37 § 1 k.p.k.

Doprowadzenie do rozpoczęcia i zakończenia procesu w rozsądnym terminie stanowi jedną z okoliczności uzasadniających przekazanie sprawy na podstawie art. 37 k.p.k. W szczególności dotyczy to sytuacji, w których

sprawnemu rozpoznaniu sprawy przez sąd właściwy stoi na przeszkodzie właśnie stan zdrowia oskarżonego. Pamiętać jednak należy, że art. 37 k.p.k., wprowadzający odstępstwo od konstytucyjnej zasady prawa do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), musi być wykładany restryktywnie i tylko rzeczywiste okoliczności, wykluczające zakończenie procesu w rozsądnym terminie przed tym organem, mogą stać się podstawą przekazania sprawy w oparciu o tę regulację.

Postanowienie SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. II KO 50/24.

28

Art. 37 § 1 k.p.k.

Wydaje się racjonalną zasadą przyjmowanie w sprawach rozpoznawanych w trybie art. 37 k.p.k., że jeżeli stroną procesu jest m.in. sędzia, pracownik sądu lub prokurator prokuratury tego samego okręgu, na co dzień występujący przed danym sądem – ten sąd nie powinien orzekać w sprawie. Stanowi to przejaw dbałości o owo dobro wymiaru sprawiedliwości, jakim jest z jednej strony efektywność postępowania (zaistniałe wyłączenia poszczególnych sędziów od rozpoznania sprawy) oraz wizerunek sądu jako organu niezależnego, z którym orzekają niezawiśli sędziowie, co do których nie można czynić zarzutu, iż w swojej służbie kierują się pozamerytorycznymi kryteriami.

Postanowienie SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. I KO 31/24.

29

Art. 41 § 1 k.p.k.

Zgodnie z treścią art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Okolicznością mogącą wywołać tę wątpliwość może być m.in. tryb powołania sędziego Sądu Najwyższego na urząd. Sąd Najwyższy ma zatem obowiązek wyłączyć sędziego także wówczas, gdy orzekanie przez sędziego w sprawie mogłoby realnie prowadzić do znacznie poważniejszych uchybień, a więc do naruszenia standardu niezależności i bezstronności gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, co mogłoby skutkować m.in. odpowiedzialnością odszkodowawczą Państwa.

Postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. II Zo 25/24.

30

Art. 41 § 2 k.p.k.

Początkiem biegu terminu do złożenia wniosku o wyłączenie sędziego jest zarządzenie prezesa sądu (lub innej upoważnionej osoby) o przydziele-

niu sprawy do rozpoznania danemu sędziemu lub wyznaczeniu sędziego do orzekania w tej sprawie (w składzie wieloosobowym). Końcową datę określa art. 41 § 2 k.p.k. i jest nią rozpoczęcie przewodu sądowego (wniosek zgłoszony po ogłoszeniu tej decyzji pozostawia się bez rozpoznania, chyba że przyczyna wyłączenia powstała lub stała się stronie wiadoma dopiero po rozpoczęciu przewodu).

Postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. I Zo 179/23.

31

Art. 52 § 1 k.p.k.

Zgodnie z art. 52 § 1 k.p.k. w razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać m.in. osoby najbliższe. Na mocy powyższego przepisu podmioty te wykonują uprawnienia procesowe zmarłego pokrzywdzonego.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. III KK 81/24.

32

Art. 60 § 1 k.p.k.

Nawet gdy dojdzie do objęcia przestępstwa prywatnoskargowego ściganiem z urzędu w trybie art. 60 § 1 k.p.k., to także wówczas należy stosować terminy przedawnienia określone w art. 101 § 2 k.k. oraz z art. 102 k.k. A zatem, jeżeli sąd przyjmuje, że popełniono przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego, to niezależnie od rodzaju skargi i wyrażonej w niej prawnej oceny czynu, a także trybu postępowania, stosuje właściwe dla tego rodzaju przestępstwa przepisy o przedawnieniu. Pięcioletni okres przewidziany w art. 102 k.k. biegnie wówczas od zakończenia okresów przedawnienia wskazanych w art. 101 § 2 k.k. Terminy te obowiązują również prokuratora, jeżeli obejmie taki czyn ściganiem.

Postanowienie SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I KS 6/24.

33

Art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k.

O ile praktyka złożenia podpisu jedynie pod uzasadnieniem postanowienia, przy założeniu, że jest ono sporządzone wraz ze stanowiącym przedmiot postanowienia rozstrzygnięciem, znajduje wsparcie w treści art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k., który traktuje uzasadnienie jako jeden z elementów postanowienia, o tyle brak jest jakichkolwiek podstaw, by przyjąć, że uzasadnienie wyroku (a w drodze odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k. – także uzasadnienie orzeczenia w postępowaniu lustracyjnym) stanowi jego część, a nie akt od niego odrębny.

Wyrok SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. II KO 33/24.

34

Art. 117 § 1 i 2 k.p.k.

Nieprawidłowe powiadomienie jest z kolei równoznaczne z niepowiadomieniem o terminie rozprawy i w rezultacie zawsze rodzi konieczność zaniechania jej przeprowadzenia.

Wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2024 r., sygn. I KK 15/24.

35

Art. 126 § 1 k.p.k.

Zgodnie z art. 126 § 1 k.p.k. sąd może przywrócić termin zawity na wniosek strony, jeżeli niedotrzymanie tego terminu nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych. To na stronie wnoszącej o przywrócenie terminu zawitego ciąży obowiązek wskazania okoliczności, które uniemożliwiły jej dokonanie czynności procesowej w przewidzianym terminie, a także uprawdopodobnienie, że nastąpiło to z przyczyn od strony niezależnych.

Postanowienie SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. II KZ 14/24.

36

Art. 258 § 2 k.p.k.

Należy wskazać na to, że w art. 258 § 2 k.p.k. ustawodawca wyodrębnił dwa punkty odniesienia stanowiące przesłanki ewentualnego stosowania tymczasowego aresztowania: zarzucenie oskarżonemu popełnienie zbrodni albo występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo orzeczenie przez sąd pierwszej instancji kary pozbawienia wolności nie krótszej niż 3 lata. Pierwsza z tych przesłanek znajduje zastosowanie tylko w sytuacji, w której postępowanie nie doszło do fazy wydania merytorycznego rozstrzygnięcia skazującego na karę pozbawienia wolności. Druga stanowi punkt odniesienia w tych wszystkich układach, w których izolacyjny środek zapobiegawczy jest stosowany po wydaniu orzeczenia skazującego na karę pozbawienia wolności o określonym parametrze surowości przez sąd pierwszej instancji.

Postanowienie SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. II KZ 22/24.

37

Art. 335 k.p.k.

Sąd rozpoznający wniosek z art. 335 k.p.k. nie jest zwolniony z obowiązku przeprowadzenia kompleksowej kontroli poprawności przedstawionych w nim uzgodnień i to zarówno pod względem zgodności ujawnionych dowodów z ustaleniami faktycznymi, jak i prawidłowości zaproponowanej kwalifikacji prawnej, a także wymiaru kary, środków karnych i wszelkich innych uzgodnionych rozstrzygnięć, a przepis art. 343 § 7 k.p.k. obliguje sąd do dokonania

kontroli poprawności wniosku złożonego w trybie art. 335 k.p.k., zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym.

Wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 54/24.

38

Art. 341 § 2 k.p.k.

Podjęcie przez sąd prawidłowej decyzji w zakresie warunkowego umorzenia postępowania wymaga, aby stan faktyczny sprawy nie budził żadnych wątpliwości w świetle zebranego materiału dowodowego i dokonanej przez organ procesowy jego oceny. To właśnie na podstawie tych dowodów sąd ustala sprawstwo oskarżonego, stopień jego zawinienia i stopień społecznej szkodliwości czynu, a więc okoliczności, które implikują inną przesłankę warunkowego umorzenia postępowania, a mianowicie, by okoliczności popełnienia czynu nie budziły wątpliwości. Skoro jedną z przesłanek warunkowego umorzenia postępowania jest wymóg, aby okoliczności popełnienia czynu nie budziły wątpliwości, sąd na podstawie zebranego materiału dowodowego musi dojść nie tylko do wniosku, że sam fakt popełnienia przestępstwa nie budzi wątpliwości, a zatem istnieją wystarczające podstawy, aby oskarżonemu przypisać popełnienie tego czynu, lecz także powinien wyjaśnić elementy przedmiotowe i podmiotowe tego czynu rzutujące na ocenę zarówno stopnia jego społecznej szkodliwości, jak i stopnia zawinienia oskarżonego.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. IV KK 38/24.

39

Art. 343 k.p.k.

Obowiązkiem sądu orzekającego w oparciu o przepisy art. 343 k.p.k. jest dokonanie kontroli wniosku zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym. Oznacza to także zbadanie zgodności wnioskowanego rozstrzygnięcia z obowiązującym prawem materialnym.

Wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 72/24.

40

Art. 374 § 1 k.p.k.

W art. 374 § 1 k.p.k. zagwarantowane jest prawo oskarżonego do brania udziału w rozprawie, co w sposób oczywisty wiąże się z umożliwieniem oskarżonemu prowadzenia osobistej obrony w sprawie.

Wyrok SN z dnia 15 maja 2024 r., sygn. III KK 146/24.

41

Art. 387 § 1 k.p.k.

Złożenie wniosku w trybie art. 387 § 1 k.p.k. nie obliguje sądu do jego automatycznego uwzględnienia. Złożony w tym trybie wniosek, mimo braku sprzeciwu ze strony prokuratora i pokrzywdzonego, nie wiąże sądu, gdyż ten może stwierdzić, że w sprawie nie zachodzą jednak przesłanki do skazania oskarżonego bez przeprowadzenia rozprawy. Sąd powinien dokonać przede wszystkim jego kontroli w zakresie spełnienia wszystkich warunków dopuszczalności takiego wniosku, w szczególności przeanalizować, czy zaproponowana przez oskarżonego kara i inne środki prawnej reakcji odpowiadają wymaganym przez prawo materialne sankcjom. W sytuacji, w której treść wniosku tychże regulacji prawnych nie respektuje, niewątpliwym obowiązkiem sądu jest bądź to uzależnienie swojej decyzji o uwzględnieniu tego wniosku od dokonania w nim zmiany konwalidującej dostrzeżoną jego wadliwość (art. 387 § 3 k.p.k.), bądź też rozpoznanie w dalszym ciągu sprawy na zasadach ogólnych.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. III KK 16/24.

42

Art. 437 § 2 k.p.k.

Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o której mowa w art. 437 § 2 zdanie drugie in fine k.p.k., jako powód uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, zachodzi wówczas, gdy orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. III KS 12/24.

43

Art. 437 § 2 k.p.k.

Możliwość wydania przez sąd odwoławczy wyroku uchylającego stanowi wyjątek, uzasadniony bądź procesowymi ograniczeniami swobody orzekania sądu odwoławczego, bądź zaistnieniem takich rażących uchybień w procedowaniu sądu pierwszej instancji, które dyskwalifikują postępowanie przed sądem *a quo* jako podstawę rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego.

Wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. III KS 8/24.

44

Art. 437 § 2 k.p.k.

Jednoznaczne brzmienie przepisu art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. nie pozostawia wątpliwości co do tego, że sąd odwoławczy może uchylić wyrok sądu I instancji jedynie w sytuacji, gdy wykaże, iż dotychczasowe rozstrzygnięcie jest dotknięte jedną z wad określonych w art. 439 § 1 k.p.k., albo gdy na przeszkodzie dokonania przezeń korekty orzeczenia pierwszoinstancyjnego stoi dyrektywa wynikająca z treści art. 454 k.p.k., co wymaga weryfikacji istniejącego materiału dowodowego i wykazania wad w rozumowaniu sądu *meriti*, albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przewodu sądowego na nowo w całości. W każdej z tych sytuacji sąd odwoławczy jest zobowiązany do wskazania, która z okoliczności wymienionych w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. stanowiła in concreto podstawę uchylenia wyroku sądu I instancji, oraz do przedstawienia argumentów, które doprowadziły go do takiego wniosku.

Postanowienie SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. IV KS 14/24.

45

Art. 437 § 2 k.p.k.

Kontrola przeprowadzana przez najwyższą instancję sądową nie może się ograniczyć li tylko do zbadania samego werbalnego powołania się przez sąd odwoławczy na przepis stanowiący podstawę dla wydania orzeczenia kasatoryjnego w związku z koniecznością przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w rozumieniu dyspozycji przepisu art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.

Wyrok SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. V KS 7/24.

46

Art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Z nienależytą obsadą sądu mamy do czynienia między innymi wtedy, gdy sąd orzeka w składzie wprawdzie znanym ustawie, ale nieprzewidzianym przez obowiązujące przepisy dla danego rodzaju spraw. Nie można zasadnie przyjąć, że bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie występuje w takiej sytuacji, argumentując, że rozpoznanie sprawy na rozprawie apelacyjnej w składzie „szerszym" niż przewidziany przez ustawę stanowi wyłącznie niedopatrzenie, a skład 3–osobowy jest niejako „lepszy" od jednoosobowego, skoro sprawę rozpoznaje trzech sędziów zamiast jednego.

Wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2024 r., sygn. I KK 4/24.

47

Art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

W odniesieniu do sędziów sądów powszechnych wadliwość procedury nominacyjnej nie powoduje wprawdzie automatycznie, że sąd z udziałem sędziego powoła-

nego w takiej procedurze jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Jeżeli jednak ujawnione zostaną przez strony albo staną się Sądowi Najwyższemu znane z urzędu okoliczności wskazujące na wątpliwości co do bezstronności sędziego, rozwiać je może albo potwierdzić szczegółowe ich badanie, do którego Sąd Najwyższy jest uprawniony i zobowiązany zarazem.

Wyrok SN z dnia 10 kwietnia 2024 r., sygn. II KK 297/23.

48

Art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Przeprowadzając test niezależności i bezstronności sądu w kontekście ewentualnego zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., należy mieć na względzie szereg okoliczności. Oprócz wadliwości samego procesu nominacyjnego sędziego, istotną rolę w tej ocenie powinny odgrywać m.in.: równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej z objęciem ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS w zakresie danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów, fakt uzyskania nominacji na stanowiska funkcyjne pozostające w dyskrecjonalnej kompetencji władzy politycznej, udział w pracach gremiów powiązanych z władzą polityczną, wykonywanie określonych zadań lub funkcji na podstawie arbitralnych decyzji władzy politycznej, co obejmuje również tzw. delegacje ministerialne, dodatkowe zatrudnienie w jednostkach bezpośrednio podporządkowanych władzy politycznej, charakter sprawy, do której rozstrzygnięcia ukształtowano dany skład sądu, a także działalność publiczna i wypowiedzi danego sędziego, wykraczające poza gwarantowane przez Konstytucję RP ramy udziału w debacie publicznej, a wskazujące na zaangażowanie w realizację określonych celów politycznych władzy wykonawczej.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. II KS 6/24.

49

Art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Brak podstaw do przyjęcia a priori, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach.

Postanowienie SN z dnia 17 maja 2024 r., sygn. V KK 157/24.

50

Art. 454 k.p.k.

Jeżeli jako przyczynę wydania wyroku kasatoryjnego wskazano niedopuszczalność skazania oskarżonego przez sąd odwoławczy (przeszkoda określona w art. 454 k.p.k.), Sąd Najwyższy bada, czy zarazem w sposób stanowczy stwierdzono, że zebrany w sprawie materiał dowodowy uzasadnia skazanie, gdyż w przeciwnym wypadku, przy wyrażeniu poglądu, iż np. po dokonaniu pogłębionej oceny dowodów, względnie uzupełnieniu materiału dowodowego, jedynie rysuje się możliwość skazania, wydanie wyroku kasatoryjnego nie jest dopuszczalne.

Postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. II KS 19/24.

51

Art. 454 § 1 k.p.k.

Możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego, umarzającego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1–3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k.

Postanowienie SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. II KS 12/24.

52

Art. 500 § 1 i 3 k.p.k.

Sąd, w wypadkach pozwalających na orzeczenie kary ograniczenia wolności lub grzywny, może wydać wyrok nakazowy w sprawach, w których prowadzono dochodzenie, uznając na podstawie zebranego w postępowaniu przygotowawczym materiału, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Warunkiem wydania takiego wyroku jest jednak także uznanie, że na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości.

Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2024 r., sygn. IV KK 101/24.

53

Art. 502 § 1 k.p.k.

Wymierzenie kary grzywny powyżej granicy, o której mowa w art. 502 § 1 k.p.k., stanowi rażące naruszenie prawa, które miało istotny wpływ na treść wyroku.

Wyrok SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. IV KK 66/24.

54

Art. 532 § 1 k.p.k.

Wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia na podstawie art. 532 § 1 k.p.k. ma charakter wyjątkowy, a zatem powinno być stosowane wówczas, gdy ranga zarzutów kasacyjnych i wysoki stopień ich uprawdopodobnienia prowadzi do wniosku, że wykonywanie kary przed rozpoznaniem kasacji spowodowałoby dla skazanego wyjątkowo dolegliwe i w zasadzie nieodwracalne skutki i tym samym łączyłoby się z wyraźnym, nieuzasadnionym pokrzywdzeniem skazanego.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. III KK 100/24.

55

Art. 532 § 1 k.p.k.

Możliwość skorzystania przez skazanego z instytucji unormowanej w art. 532 § 1 k.p.k. należy łączyć przede wszystkim z okolicznościami związanymi z wadliwością zaskarżonego, prawomocnego orzeczenia. Przy decydowaniu o wstrzymaniu wykonania orzeczenia istotna jest ranga zarzutów kasacyjnych i wysoki stopień ich uprawdopodobnienia. Przed zastosowaniem instytucji określonej w art. 532 § 1 k.p.k. sąd musi bowiem powziąć przekonanie, że zachodzi duże prawdopodobieństwo uwzględnienia kasacji.

Postanowienie SN z dnia 16 maja 2024 r., sygn. I KK 369/23.

56

Art. 539a § 1 k.p.k.

Postępowanie zainicjowane skargą wniesioną w trybie art. 539a § 1 k.p.k. służy wyłącznie kontroli zaistnienia podstaw do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Jego przedmiotem nie jest merytoryczne badanie ani prawidłowości przeprowadzonej kontroli odwoławczej w aspekcie uchybień zarzucanych w apelacji, ani zasadności stwierdzenia określonych uchybień przez sąd odwoławczy.

Postanowienie SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I KS 9/24.

57

Art. 539a § 1 k.p.k.

Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego, a więc czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. II KS 13/24.

58

Art. 540 k.p.k.

Przedmiotem wznowienia postępowania może być tylko takie postępowanie sądowe, które zostało zakończone prawomocnym orzeczeniem. Z treści przepisów art. 540 k.p.k. oraz art. 540a k.p.k. wynika w sposób bezsporny, że postępowanie sądowe, prawomocnie zakończone, musi rozstrzygać o odpowiedzialności karnej oskarżonego, a nie o jakiejkolwiek kwestii incydentalnej, chociażby istotnej dla oskarżonego, rozstrzyganej w toku postępowania karnego.

Postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2024 r., sygn. V KO 28/24.

59

Art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k.

Podstawy wznowienia określone w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. to takie nowe fakty lub dowody, które wskazują na zaistnienie określonej pomyłki sądowej. Kluczowe jest zatem stwierdzenie, że w przypadku uwzględnienia nowo powołanych faktów czy dowodów, w wysokim stopniu prawdopodobnym będzie uniewinnienie osoby skazanej albo złagodzenie podstaw jej odpowiedzialności karnej. Stąd nie wystarczy samo powoływanie się na nowy fakt czy dowód bez zaoferowania co najmniej tzw. dowodu swobodnego, uprawdopodabniającego w wysokim stopniu błędność skazania.

Postanowienie SN z dnia 9 maja 2024 r., sygn. IV KZ 8/24.

60

Art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k.

W świetle przepisu art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. ciężar udowodnienia istnienia przesłanki *propter nova* obciąża składającego wniosek o wznowienie, a to z uwagi na istnienie domniemania prawdziwości ustaleń prawomocnego orzeczenia sądu. Te nowe fakty lub dowody muszą stanowić podstawę do graniczącego z pewnością wniosku o błędności prawomocnego wyroku lub co najmniej

wskazywać wysoki stopień prawdopodobieństwa błędu sądowego w zakończonym prawomocnie postępowaniu.

Postanowienie SN z dnia 8 maja 2024 r., sygn. IV KO 58/23.

61

Art. 541 § 1 k.p.k.

Samo wskazanie orzeczenia, o którym mowa w art. 541 § 1 k.p.k., nie jest wystarczające. Konieczne jest wykazanie istnienia dwóch przesłanek: 1) ustalenia związku przestępstwa ze wznawianym postępowaniem; 2) wykazanie jego wpływu na wynik postępowania, które ma zostać wznowione.

Wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2024 r., sygn. III KO 10/24.

62

Art. 544 § 2 k.p.k.

Art. 544 § 2 k.p.k. wyraźnie stanowi, iż w kwestii wznowienia postępowania zakończonego „orzeczeniem” Sądu Najwyższego, Sąd ten orzeka w składzie 3 sędziów. Termin „orzeczenie” obejmuje na gruncie Kodeksu postępowania karnego zarówno wyroki, jak i postanowienia (por. art. 93 § 1 k.p.k.). Także treść art. 540 § 1 k.p.k. posługująca się terminem „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem”, nie zawiera ograniczeń terminologicznych upoważniających do wniosku, że postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej nie jest „prawomocnym orzeczeniem” kończącym postępowanie sądowe. Postępowanie kasacyjne ma przecież charakter postępowania sądowego, a postanowienie o oddaleniu kasacji w sposób prawomocny kończy to postępowanie.

Postanowienie SN z dnia 20 maja 2024 r., sygn. I KO 30/24.

63

Art. 104 § 1 pkt 5 k.p.w.

Sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie, stanowi bezwzględną przyczynę jego uchylenia, wskazaną w art. 104 § 1 pkt 5 k.p.w., co musi skutkować uchyleniem zaskarżonego orzeczenia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Wyrok SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. IV KK 31/24.

Sądy Apelacyjne

Prawo karne materialne

64

Art. 148 § 1 k.k.

O szczególnym okrucieństwie przesądza przede wszystkim sposób działania sprawcy, który przysparza ofierze dotkliwych (fizycznych lub psychicznych) i intensywnych cierpień, wykraczających ponad miarę niezbędną do samej realizacji czynu (pozbawienia życia w przypadku zabójstwa). W tym przypadku znaczenie odgrywa strona przedmiotowa czynu. Strona podmiotowa, czyli sam zamiar sprawcy, by być szczególnie okrutnym, schodzi zaś na dalszy plan, choć musi być objęty świadomością. Zachowanie, które ma zostać uznane za szczególnie okrutne, powinno być czymś więcej niż tylko nagannym sposobem pozbawienia życia drugiego człowieka. Musi się ono charakteryzować wyjątkową okrutnością, brutalnością, powodowaniem śmierci na raty, zadawaniem dodatkowych cierpień, maltretowaniem, torturowaniem, męczeniem. Dla stwierdzenia przesłanki szczególnego okrucieństwa nie wystarczy bazowanie na samym drastycznym sposobie działania zabójcy, jeżeli nie można wykazać jego woli okazania ofierze zbędnego okrucieństwa i to w dodatku ocenianego jako szczególne. Jeśli brak jest tej przesłanki, wówczas wybrana przez sprawcę forma uśmiercenia, a w szczególności jej drastyczność, powinna znaleźć odzwierciedlenie w wymiarze kary, ale już na podstawie art. 148 § 1 k.k., a nie art. 148 § 2 pkt 1 k.k.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 14 czerwca 2023 r., sygn. II AKa 134/23.

65

Art. 191 § 1 k.k.

Jeżeli oskarżony nie działał z zamiarem przywłaszczenia mienia pokrzywdzonego, lecz z zamiarem odzyskania swoich pieniędzy nienależnie pobranych przez pokrzywdzonego, to działanie takie nosi znamiona przestępstwa z art. 191 § 1 k.k., nie zaś art. 280 § 2 k.k.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. II AKa 105/23.

Prawo karne procesowe

66

Art. 5 § 2 k.p.k.

Reguła z art. 5 § 2 k.p.k. ma zastosowanie dopiero w sytuacji, gdy po prawidłowo przeprowadzonej ocenie dowodów, odpowiadającej regułom z art. 4, 7,410 k.p.k., co do danej relewantnej okoliczności istnieją stwierdzone dwie

albo więcej różnych prawdopodobnych wersji (albo ich istnienie powinno być stwierdzone). Skoro zasadnie odmówiono wiarygodności wyjaśnieniom oskarżonej w określonej części, zaś prawidłowo ocenione pozostałe dowody uprawniały do dokonania stanowczych i jednoznacznych ustaleń w zakresie okoliczności faktycznych relewantnych dla przypisania oskarżonej wyczerpania znamion przedmiotowych i podmiotowych przestępstwa z art. 148 § 1 k.k., to nie powstała sytuacja, której dotyczy prawidłowo interpretowany art. 5 § 2 k.p.k.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. II AKa 197/22.

67

Art. 7 k.p.k.

Zasada swobodnej oceny dowodów, leżąca u podstaw prawidłowego wyrokowania, nie może prowadzić do dowolności ocen i takiego wyboru dowodów, którego prawidłowości nie dałoby się skontrolować w trybie odwoławczym. Zarzut naruszenia art. 7 k.p.k. wymaga jednak wykazania wad w ocenie konkretnych dowodów dokonanej przez sąd orzekający, prowadzących do wniosku, że ocena ta przekracza granice swobodnej. Konieczne jest wykazanie konkretnych błędów w sposobie dochodzenia do określonych ocen, przemawiających w zasadniczy sposób przeciwko dokonanemu rozstrzygnięciu. W rachubę może wchodzić np. pominięcie istotnych środków dowodowych, niedostrzeżenie ważnych rozbieżności, uchylenia się od oceny wewnętrznych czy wzajemnych sprzeczności. Przekonanie sędziowskie, stanowiące podstawę każdego orzeczenia, wtedy tylko nie zasługuje na respektowanie, gdy zostanie wykazane, że jest nietrafne. Uwiarygodnienie zarzutu dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów wymaga zatem wykazania w oparciu o fakty i ich pogłębioną logiczną analizę, że rzeczywiście sąd pominął dowody istotne dla rozstrzygnięcia o sprawstwie i winie, że włączył do podstawy ustaleń dowody nieujawnione, że uchybił regułom prawidłowego logicznego rozumowania lub że uchybił wskazaniom wiedzy lub życiowego doświadczenia. Nie może osiągnąć skutku środek odwoławczy, który tego nie czyni, a jedynie przedstawia polemiczne wersje zdarzeń czy rozumowanie odmienne, oparte na innym systemie wartości. O przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów można mówić wtedy, gdy ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego zawiera oczywiste błędy natury faktycznej (np. niedostrzeżenie istotnych dowodów czy okoliczności) bądź logicznej (niezrozumienie implikacji wynikających z treści dowodów).

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 19 grudnia 2022 r., sygn. II AKa 158/22.

68

Art. 8 § 1 k.p.k.

Chybiona była stawiana przez apelującego teza, że dopiero przesądzenie w prawomocnych wyrokach sądów cywilnych kwestii wypowiedzenia umów leasingu „pozwalałoby ewentualnie oceniać zachowanie oskarżonego na płasz-

czyźnie prawnokarnej". W myśl bowiem art. 8 § 1 k.p.k. sąd karny rozstrzyga samodzielnie zagadnienia faktyczne i prawne oraz nie jest związany rozstrzygnięciem innego sądu lub organu.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 14 kwietnia 2022 r., sygn. II AKa 433/21.

69

Art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k.

Składanie wniosków dowodowych w końcowej fazie postępowania dowodowego, następnie ich ponawianie w apelacji i dalej w postępowaniu odwoławczym, nie jest wprawdzie wykluczone przez procedurę karną, ale czynności takie muszą być oceniane także przez pryzmat przepisu art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k., z uwagi na obligatoryjny charakter tej normy. Jeżeli zaś analiza zgłaszanego po raz kolejny wniosku dowodowego w zestawieniu z całokształtem okoliczności faktycznych sprawy, a w szczególności faktyczną niemożliwością przeprowadzenia takiegoż dowodu, w rozumieniu art. 170 § 1 pkt 4 k.p.k., na wcześniejszym etapie postępowania doprowadzi do jednoznacznego stwierdzenia, że celem takiego wniosku było tylko przedłużenie postępowania karnego, to zastosowanie normy art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. będzie nie tylko uzasadnione, ale i konieczne.

Wyrok SA w Krakowie z dnia 13 marca 2024 r., sygn. II AKa 249/23.

70

Art. 186 k.p.k.

Z art. 186 k.p.k. nie wynika powinność zwrócenia się do pokrzywdzonej o jej „stanowisko w przedmiocie wyrażenia zgody na odczytanie protokołów i odtworzenie nagrań z jej zeznaniami".

Wyrok SA w Katowicach z dnia 14 października 2022 r., sygn. II AKa 315/22.

71

Art. 186 § 1 k.p.k.

Z treści art. 186 § 1 k.p.k. wynika, że zakazem objęta jest jedynie treść „uprzednio złożonego zeznania" przez świadka będącego osobą bliską oraz możliwość dokonania na jego podstawie ustaleń faktycznych. Przepis art. 186 § 1 k.p.k. nie zabrania natomiast odtwarzania wypowiedzi osoby uprawnionej do odmowy zeznań składanych poza protokołem przesłuchania w charakterze świadka w formie spontanicznej wypowiedzi.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 13 czerwca 2022 r., sygn. II AKa 278/21.

72

Art. 438 pkt 4 k.p.k.

Rażąca niewspółmierność kary, uzasadniająca uwzględnienie zarzutu z art. 438 pkt 4 k.p.k., występuje wtedy, gdy kara orzeczona nie uwzględnia w należyty sposób stopnia społecznej szkodliwości przypisywanego czynu oraz nie realizuje wystarczająco celu kary, ze szczególnym uwzględnieniem celów zapobiegawczych i wychowawczych. Pojęcie niewspółmierności rażącej oznacza znaczną, wyraźną i oczywistą, a więc niedającą się zaakceptować dysproporcję między karą wymierzoną a karą sprawiedliwą (zasłużoną). Przesłanka rażącej niewspółmierności kary jest spełniona tylko wtedy, gdy na podstawie ustalonych okoliczności sprawy, które powinny mieć decydujące znaczenie dla wymiaru kary, można przyjąć, że występuje wyraźna różnica między karą wymierzoną a karą, która powinna zostać wymierzona w wyniku prawidłowego zastosowania dyrektyw wymiaru kary oraz zasad ukształtowanych przez orzecznictwo. Tak orzeczona kara może być wynikiem bądź to niedostrzeżenia występującej in concreto okoliczności istotnej z punktu widzenia dyrektywy wymiaru kary z art. 53 k.k. i nast. albo też nienadania im adekwatnej wagi. Oceniając współmierność kary w relacji do dyrektyw i okoliczności, wyznaczających jej wymiar, nie wolno zapominać, że art. 53 § 1 k.k. pozostawia wymiar kary sędziowskiemu uznaniu, nakazując, aby mieściła się ona w granicach przewidzianych przez ustawę.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 1 lutego 2023 r., sygn. II AKa 246/22.

73

Art. 552 § 4 k.p.k.

Subiektywizm przy ocenie stopnia pokrzywdzenia, który zaprezentował apelujący, jako metodę ważenia krzywdy, nie wynika ani z art. 445 § 1 k.c., ani z art. 552 § 4 k.p.k. Takie podejście zanegowałoby jakiekolwiek kryteria obiektywne, które są podstawą postępowania sądowego zarówno cywilnego, jak i karnego. Korzystając natomiast z narzędzi obiektywnych, jakimi są wiedza i doświadczenie życiowe, na poziomie powszechnej normy, należało orzec odpowiednią kwotę zaznaczającą i tak wymiernie, odpowiedzialność Skarbu Państwa.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 20 grudnia 2023 r., sygn. VIII AKa 251/23.

Prawo Cywilne

Sąd Najwyższy

Prawo cywilne materialne

74

Art. 84 k.c.

W razie stosowania art. 84 k.c. na podstawie odesłań zawartych w art. 1019 k.c. uzasadniona jest, ze względu na specyfikę przyjęcia spadku – zarówno w odniesieniu do błędu co do prawa, jak i błędu co do faktów – modyfikacja dotycząca okoliczności, które doprowadziły do powstania błędu. Wzgląd na to, że skutki przyjęcia spadku nie zamykają się wyłącznie w sferze prawnej spadkobiercy, lecz oddziałują silnie na stosunki prawne wielu innych osób, przemawia za uzależnieniem prawnej doniosłości błędu w zakresie zastosowania art. 1019 k.c. nie tylko od tego, aby dotyczył on treści przyjęcia spadku i był istotny, ale także od tego, aby nie stanowił następstwa niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności. O błędzie co do przedmiotu spadku można zatem mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności spadkobiercy, czy też, mówiąc inaczej, jest on usprawiedliwiony okolicznościami sprawy.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 362/23.

75

Art. 385[1] § 1 k.c.

Niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385[1] § 1 k.c. jest *ex lege* pozbawione mocy wiążącej od samego początku i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny.

Wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2024 r., sygn. II NSNc 235/23.

76

Art. 385[1] § 1 k.c.

Uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne oznacza, że są one – z mocy samego prawa od momentu zawarcia umowy – bezskuteczne (nie wiążą) konsumentów (art. 385[1] § 1 k.c.), aczkolwiek strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie, jeśli jest to tylko możliwe. Stwierdzenie

niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następczo świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 448/23.

77

Art. 385^1 § 1 k.c.

1. Mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385^1 § 1 k.c. 2. Oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo, co oznacza, że ocena niedozwolonego charakteru postanowienia nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy – w tym także sposobu stosowania postanowienia umowy w praktyce. 3. Kredytobiorca-konsument musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej lub denominowanego, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie i w której spłaca zadłużenie. Okoliczność, że konsument oświadcza, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia wspomnianej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości. Ciężar udowodnienia, że konsument otrzymał niezbędne informacje, spoczywa na przedsiębiorcy. 4. W wypadku umowy kredytu denominowanego kursem CHF, po wyeliminowaniu z niej klauzul przeliczeniowych, nie jest możliwe utrzymanie takiej umowy w mocy ani jako umowy kredytu walutowego w CHF, ani jako umowy, w której kwota kredytu wyrażona byłaby w złotych polskich.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 427/23.

78

Art. 442^1 § 3 k.c.

Przyjęcie, że przepis art. 442^1 § 3 k.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisów art. 442^1 § 1 k.c. i art. 442^1 § 2 k.c. powoduje, iż nawet

w sytuacji, kiedy szkoda ujawniła się po upływie 10 lat albo 20 lat licząc od daty zdarzenia (przestępstwa) poszkodowany może dochodzić odszkodowania w okresie 3 lat od dnia, w którym dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. W związku z takim stanem rzeczy należy wyjaśnić, że jeśli przeprowadzone postępowanie wykaże, iż szkoda została spowodowana zbrodnią albo występkiem, roszczenie o naprawienie szkody, na mocy art. 442^1 § 2 k.c. ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa.

Wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2024 r., sygn. I PSPK 51/23.

79

Art. 506 k.c.

W świetle art. 506 k.c. istotą umowy odnowienia jest właśnie to, że jej celem i skutkiem jest wygaśnięcie dotychczas istniejącego zobowiązania, w miejsce które powstaje nowe. Zmiany stosunku zobowiązaniowego dotyczące jedynie czasu, miejsca lub sposobu spełnienia świadczenia oraz zmiany w zabezpieczeniu, oprocentowaniu lub innych dodatkowych świadczeniach, jak również wystawienie nowego dokumentu, nie stanowią *per se* odnowienia. Za odnowienie nie można uznać zmniejszenia albo zwiększenia świadczeń wynikających z tego samego zobowiązania i z tej samej podstawy prawnej, ponieważ nie powodują one umorzenia dawnego zobowiązania i zaciągnięcia nowego. Dotyczy to także odroczenia terminu płatności świadczenia pieniężnego lub rozłożenia go na raty. Nowację zobowiązania stanowi zazwyczaj tak daleko idąca zmiana istotnych postanowień umowy, że nadaje ona nowemu stosunkowi prawnemu inny charakter prawny i nie mogą już do niej mieć zastosowania przepisy określające dotychczasowy rodzaj umowy.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 468/23.

80

Art. 734 § 1 k.c.

Umowa zlecenia, w której strony nie odstąpiły od reguły odpłatności, ma charakter nie tylko dwustronnie zobowiązujący, lecz także wzajemny. W przypadku odpłatnego zlecenia strony uznają bowiem wynagrodzenie należne przyjmującemu zlecenie za ekwiwalent spełnianego przez niego świadczenia polegającego na dokonaniu czynności prawnej dla dającego zlecenie. Dochodzi zatem do charakterystycznej dla umów wzajemnych wymiany ekwiwalentnych świadczeń.

Wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2024 r., sygn. I USKP 24/24.

81

Art. 898 § 1 k.c.

Możliwość odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego jest instytucją wyjątkową i w związku z tym przesłanka odwołania powinna być poddana wykładni restryktywnej. Nie ma ona zastosowania w razie niezgodnych z wolą darczyńcy działań obdarowanego, będących wyrazem zagwarantowanej mu przez prawo autonomii. Stan rażącej niewdzięczności odnosi się do relacji interpersonalnych między darczyńcą a obdarowanym, stąd też sposobu dysponowania przez obdarowanego przedmiotem jego własności (przedmiotu darowizny) *per se* nie można kwalifikować jako przesłanki rażącej niewdzięczności określonej w art. 898 § 1 k.c. bez jednoczesnego wywiedzenia, że ma on przełożenie na kształtowanie się relacji interpersonalnych obdarowanego z darczyńcą w stopniu uzasadniającym uznanie, iż takie zachowanie jest rażąco naganne pod względem moralnym.

Postanowienie SN z dnia 17 maja 2024 r., sygn. I CSK 6434/22.

82

Art. 114 § 1 k.r.o.

Art. 114 § 1 k.r.o. nie daje żadnych podstaw do budowania hierarchii dóbr w ramach dobra dziecka. Dziecku służy zarówno przysposobienie przez osobę już wykonującą opiekę jako rodzina zastępcza, jak i przysposobienie przez rodziców adopcyjnych starszego i młodszego rodzeństwa przysposabianego. W sytuacji wymuszającej wybór między tymi dobrami należy starannie zbadać, co lepiej służy długoterminowemu dobru tego konkretnego dziecka. Przepis wyklucza przesądzenie z góry, że zerwanie dobrze funkcjonującej więzi z dotychczasowym opiekunem jest nie do pogodzenia z dobrem dziecka.

Postanowienie SN z dnia 17 maja 2024 r., sygn. I CSK 946/24.

Prawo cywilne procesowe

83

Art. 44^1 § 1 k.p.c.

Dobro wymiaru sprawiedliwości nie jest tożsame ani z dobrem (w szczególności sprawnym funkcjonowaniem) sądu rozpoznającego konkretną sprawę lub z interesami prawnymi stron, ani też ze społecznym postrzeganiem sądu jako organu bezstronnego. Wszystkie te elementy stanowią części składowe tej wartości, niemniej w stosowaniu art. 44^1 § 1 k.p.c. trzeba mieć na uwadze, że żaden z elementów nie dominuje nad pozostałymi. Wprawdzie wymiar sprawiedliwości istnieje po to, by rozstrzygać indywidualne spory o prawo i tym samym zabezpieczać interesy

prawne stron postępowań, jednak „dobro wymiaru sprawiedliwości" trzeba każdorazowo rozumieć uniwersalistycznie, mając na względzie nie tylko konkretną sprawę, ale też długofalowe konsekwencje wynikające z decyzji o zastosowaniu art. 44^{1} § 1 k.p.c.

Postanowienie SN z dnia 11 maja 2024 r., sygn. III CO 481/24.

84

Art. 49 § 1 k.p.c.

1. W sytuacji, gdy sędzia-sprawozdawca wyznaczony do rozpoznania sprawy merytorycznie składa żądanie wyłączenia go na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. od rozpoznania sprawy, powinien być wyłoniony inny sędzia do rozpatrzenia takiego żądania. Do czasu jego rozpatrzenia, a dokładniej do wyłączenia wyznaczonego sędziego sprawozdawcy, nie jest dopuszczalne wyłanianie kolejnego sędziego sprawozdawcy w sprawie. 2. Sędzia wylosowany (wyznaczony) do rozpatrzenia żądania wyłączenia sędziego sprawozdawcy wyznaczonego do rozpoznania sprawy, powinien albo rozpoznać to żądanie, albo – jeśli dostrzega do tego podstawy – skorzystać ze środka prawnego uregulowanego w art. 49 § 1 k.p.c., wskazując na przyczyny uniemożliwiające rozpoznanie żądania wyłączenia sędziego sprawozdawcy. Żądanie wyłączenia wykraczające poza wskazany zakres na tym etapie jest niedopuszczalne. Może być ono w skuteczny procesowo sposób złożone wyłącznie przez sędziego, który ma rozpoznać daną sprawę jako całość, a nie tylko kwestię wpadkową.

Postanowienie SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. III CO 351/24.

85

Art. 87^{1} § 1 k.p.c.

Zażalenie na odrzucenie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinno zostać wniesione przez adwokata lub radcę prawnego. Jeżeli jednak odrzucenie skargi nastąpiło z powodu naruszenia art. 87^{1} § 1 k.p.c., to zażalenie na odrzucenie wniesione z naruszeniem tego przepisu nie może zostać odrzucone, gdyż w ten sposób Sąd Najwyższy nigdy nie mógłby skontrolować merytorycznie prawidłowości odrzucenia skargi przez sąd powszechny.

Postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. III CZ 47/24.

86

Art. 109 § 1 k.p.c.

Wniosek o przyznanie kosztów od strony przeciwnej może zostać zgłoszony jedynie do chwili zakończenia postępowania. W razie natomiast nie-

zgłoszenia takiego wniosku roszczenie o zwrot kosztów wygasa (art. 109 § 1 zd. 1 *in principio* k.p.c.).

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 148/23.

87

Art. 130^{1a} § 3 k.p.c.

W razie zwrotu wniosku na podstawie art. 102 ust. 4 u.k.s.c., po stronie Sądu powstaje obowiązek wezwania pełnomocnika do opłacenia pisma. Jednakże wobec braku określenia w tej ustawie trybu postępowania w przedmiocie uzupełnienia braków fiskalnych pisma w przypadku zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na wskazanej podstawie i braku regulacji szczególnej należy przyjąć, że – na mocy odesłania z art. 8 ust. 1 tej ustawy – do wszystkich nieuregulowanych ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych kwestii należy stosować przepisy kodeksu postępowania cywilnego, w tym też art. 130^{1a} § 3 k.p.c.

Postanowienie SN z dnia 6 maja 2024 r., sygn. III CZ 5/24.

88

Art. 168 k.p.c.

Wniosek o przywrócenie terminu złożony na podstawie art. 168 k.p.c. może zostać uwzględniony jedynie wówczas, gdy ze wszystkich okoliczności sprawy niewątpliwie wynika brak winy dokonującego spóźnionej czynności. Uchybienie terminowi do dokonania oznaczonej czynności procesowej, spowodowane nawet lekkim niedbalstwem, narusza obiektywny miernik staranności osoby rozważnie dbającej o własne interesy lub uprawnienia i stanowi podstawę oddalenia wniosku o przywrócenie terminu.

Postanowienie SN z dnia 22 maja 2024 r., sygn. III CZ 56/24.

89

Art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., mający na mocy odesłania z art. 13 § 2 k.p.c. odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym stwarza możliwość zawieszenia postępowania w sprawie w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego, przy czym zależność ta musi mieć charakter prawny.

Postanowienie SN z dnia 10 maja 2024 r., sygn. I CSK 6327/22.

90

Art. 189 k.p.c.

Zobowiązanie wynikające z umowy kredytu tworzy wieloletni stosunek prawny między stronami. Skuteczne powołanie się na interes prawny w rozu-

mieniu art. 189 k.p.c. wymaga wykazania przez powoda, że wyrok wydany w tego rodzaju sprawie wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami, w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie, nie będzie budziła wątpliwości, co spowoduje w konsekwencji, iż zostanie usunięta niepewność co do istnienia określonych praw i obowiązków stron oraz ryzyko ich naruszenia w przyszłości.

Postanowienie SN z dnia 10 maja 2024 r., sygn. I CSK 3400/22.

91

Art. 227 k.p.c.

Art. 227 k.p.c. upoważniający sąd do selekcji zgłaszanych dowodów z punktu widzenia oceny istotności okoliczności faktycznych, których wykazaniu dowody te mają służyć, w zasadzie nie może być podstawą skutecznego zarzutu kasacyjnego, bez równoczesnego powołania uchybienia innym przepisom postępowania, np. przez oddalenie istotnych wniosków dowodowych (art. 217 § 2 lub 3 k.p.c.) lub uchylenie się od obowiązku działania z urzędu (art. 232 zd. 2 k.p.c.).

Postanowienie SN z dnia 17 maja 2024 r., sygn. I CSK 1778/23.

92

Art. 321 § 1 k.p.c.

W wyrażonej w art. 321 § 1 k.p.c. regule *ne eat iudex ultra petita partium* mieści się zarówno zakaz orzekania o czymś więcej, jak i o czymś innym niż obejmuje żądanie. Z przepisu tego można wywieść także zakaz orzekania przez sąd bez żądania. Związanie sądu granicami żądania łączy się ściśle z zasadą autonomii woli, zgodnie z którą każdy ma swobodę kształtowania swojej sytuacji prawnej. Może więc swobodnie rozporządzać swoimi uprawnieniami podmiotowymi i dochodzić ich na drodze sądowej albo zrezygnować z poszukiwania ochrony prawnej. Z kolei z zasadą autonomii woli łączy się ściśle zasada dyspozycyjności, zgodnie z którą strony mogą swobodnie rozporządzać przedmiotem procesu. Związanie sądu żądaniem pozwu, wynikające z powołanego przepisu, umożliwia utrzymanie sporu w ramach dochodzonej przez powoda ochrony prawnej oraz pełni istotną funkcję gwarancyjną i zabezpieczającą, zapewniając stronie przeciwnej prawo do wysłuchania i podjęcia adekwatnej obrony. O zakresie rozstrzygnięcia sądu zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym decyduje „żądanie" w rozumieniu art. 321 § 1 k.p.c., które należy odnosić zarówno do treści wniosku o zasądzenie, jak i do faktów powoływanych na jego uzasadnienie. Przed wydaniem orzeczenia sąd powinien dokonać weryfikacji podstawy faktycznej powództwa i uwzględniając materiał dowodowy zebrany w sprawie stworzyć podstawę faktyczną rozstrzygnięcia,

w oparciu o którą i biorąc pod uwagę miarodajne normy prawa materialnego powinien orzec o roszczeniu.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. II NSNc 298/23.

93

Art. 351 § 1 k.p.c.

1. Dopuszczalna jest zmiana treści skargi kasacyjnej w terminie do jej złożenia, przez modyfikację merytoryczną sformułowanych zagadnień prawnych, wskazanych jako podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. 2. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, iż zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechujące się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne, oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne. Ponadto, przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne, poza tym, że musi być istotne, nowe i dotychczas niewyjaśnione, dodatkowo, co wymaga podkreślenia, powinno pozostawać w związku ze sporem i mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia danej sprawy. Należy również wskazać, że zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń. 3. Samo w sobie stosowanie zapisu na sąd polubowny, np. tzw. klauzuli arbitrażowej przez odesłanie czy zawarcie klauzuli zapisu na sąd polubowny we wzorcu przygotowanym przez jedną ze stron, w tym zawarcie umowy w sposób adhezyjny, nie może być uznane za nadużywanie pozycji dominującej.

Postanowienie SN z dnia 15 maja 2024 r., sygn. I CSK 670/23.

94

Art. 379 pkt 5 k.p.c.

Wydanie wyroku przez sąd pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym, zamiast na rozprawie, w braku spełnienia ku temu ustawowych przesłanek, skutkuje pozbawieniem strony możliwości obrony praw, a w konsekwencji powoduje nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. III CZ 234/24.

95

Art. 382 k.p.c.

Zarzut naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 382 k.p.c. może stanowić uzasadnioną podstawę kasacyjną jedynie wtedy, gdy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji pominął całość albo istotną część zebranego materiału dowodowego i że mogło to mieć wpływ na wynik sprawy.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 299/23.

96

Art. 385 k.p.c.

Artykuł 385 k.p.c. jest adresowany do sądu drugiej instancji i nie może stanowić samodzielnej podstawy skargi kasacyjnej. O jego naruszeniu można mówić jedynie wtedy, gdyby sąd odwoławczy stwierdził w uzasadnieniu orzeczenia, że apelacja jest zasadna, a mimo to jej nie uwzględnił, czego skarżąca nie zarzuca. Zarzut obrazy art. 385 k.p.c. nie może być zatem skuteczny, jeżeli nie towarzyszy mu wskazanie naruszenia innych przepisów postępowania lub prawa materialnego, prowadzącego do wniosku, że sąd drugiej instancji błędnie ocenił zasadność apelacji.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 321/23.

97

Art. 386 § 4 k.p.c.

Nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, iż wystąpiła przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. O nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia. Dokonanie przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny prawnej i związana z tym potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych nie upoważnia więc co do zasady do zarzucenia sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a wskazuje jedynie, że istota sprawy nie została rozpoznana prawidłowo.

Postanowienie SN z dnia 10 maja 2024 r., sygn. III CZ 63/24.

98

Art. 394^1 § 1 i 1^1 k.p.c.

Postanowienia, które są zaskarżalne zażaleniem do Sądu Najwyższego określa przepis art. 394^1 § 1 i 1^1 k.p.c. Nie wskazuje on na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia postanowienia tego sądu oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Oznacza to, że zażalenie do Sądu Najwyższego na takie postanowienie jest niedopuszczalne.

Postanowienie SN z dnia 20 maja 2024 r., sygn. III CZ 338/23.

99

Art. 397 § 1 k.p.c.

Skład Sądu Najwyższego właściwy do odrzucenia wniosku nie został uregulowany w ustawie o Sądzie Najwyższym, zwłaszcza zaś w art. 29 § 15 ustawy z 2017 r. o Sądzie Najwyższym, niezbędne jest odwołanie się do odpowiednio stosowanych przepisów o zażaleniu obowiązujących w postępowaniu, którego wniosek dotyczy (art. 29 § 24 ustawy z 2017 r. o Sądzie Najwyższym). W konsekwencji znajdują w tym zakresie zastosowanie przepisy procedury cywilnej przewidujące skład jednoosobowy (art. 397 § 1 k.p.c. w zw. z art. 29 § 24 ustawy z 2017 r. o Sądzie Najwyższym).

Postanowienie SN z dnia 10 maja 2024 r., sygn. III CB 7/24.

100

Art. 398^9 k.p.c.

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398^9 k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398^9 § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. I CSK 6422/22.

101

Art. 398^{9} § 1 pkt 1 k.p.c.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398^{9} § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 4880/22.

102

Art. 398^{9} § 1 pkt 2 k.p.c.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398^{9} § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych albo istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający.

Postanowienie SN z dnia 10 maja 2024 r., sygn. I CSK 3045/23.

103

Art. 398^{9} § 1 pkt 4 k.p.c.

Złożenie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej jej zasadności oznacza, że skarżący musi przedstawić dokładny wywód, na czym – jego zdaniem – polega oczywista zasadność skargi w danej sprawie z przytoczeniem przepisów, których naruszenie ją spowodowało, oraz argumentację wskazującą na to, dlaczego opisane naruszenie doprowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej, w trybie z art. 398^{9} § 1 pkt 4 k.p.c., nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub

procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia.

Postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. I CSK 6940/22.

104

Art. 499 pkt 1 k.p.c.

„Oczywista bezzasadność roszczenia” w rozumieniu art. 499 pkt 1 k.p.c. ma miejsce wtedy, gdy z treści pozwu wynika wyraźnie, że powodowi nie przysługuje prawo żądania od pozwanego określonego świadczenia na podstawie przytoczonych okoliczności faktycznych, a decydują o tym przepisy prawa materialnego.

Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. II NSNc 298/23.

105

Art. 679 k.p.c.

1. Artykuł 679 k.p.c. przewiduje uprawnienie polegające na żądaniu zmiany postanowienia spadkowego, zarazem poważnie je ograniczając – w zakresie wymaganych podstaw żądania i terminu – w stosunku do osób uczestniczących w pierwszym postępowaniu spadkowym. Zgodnie z art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c. ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę orzeczenia składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możność. Celem opisanego ograniczenia jest to, aby uczestnik poprzedniego (pierwszego) postępowania spadkowego nie mógł się domagać zmiany postanowienia na podstawie, którą mógł powołać w tym wcześniejszym postępowaniu. Ograniczenie to traktuje się jako prekluzję uprawnienia. Jest ono podyktowane potrzebą ochrony stabilności stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem porządku dziedziczenia. Strona wnosząca o zmianę postanowienia spadkowego powinna zatem wykazać, że powołane przez nią fakty i dowody, które mają uzasadniać żądanie zmiany, pozostawały poza jej zasięgiem podczas poprzedniego postępowania, przy uwzględnieniu, że chodzi tu o obiektywną możliwość ich powołania. 2. Wznowieniowy charakter postępowania o uchylenie albo zmianę stwierdzenia nabycia spadku pozwala sięgnąć przy wykładni zawartego w art. 679 k.p.c. pojęcia „podstawy”, której uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie mógł powołać w tym postępowaniu, do treści i dorobku wykładni art. 403 § 2 k.p.c. Postępowanie o uchylenie albo zmianę stwierdzenia nabycia spadku nie może być wykorzystywane jako środek do usunięcia skutków bezczynności, czy wręcz błędów uczestnika poprzedniego postępowania spadkowego. Nie wyklucza to jednak, co do zasady, możliwości powoływania się

przez wnioskodawcę w postępowaniu wszczętym na podstawie art. 679 k.p.c. na nowe dowody, także w odniesieniu do okoliczności podnoszonych w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, jeżeli nie mógł ich wówczas powołać.

Postanowienie SN z dnia 13 maja 2024 r., sygn. I CSK 791/23.

Prawo Administracyjne

Naczelny Sąd Administracyjny

106

Art. 58 § 1 k.p.a.

Przesłanką pierwotną niezbędną do uruchomienia postępowania w sprawie przywrócenia terminu jest jego uchybienie, rozumiane jako wystąpienie w dacie składnia prośby okoliczności obiektywnej, której istnienie nie może być ustalane dopiero w postępowaniu prowadzonym w trybie art. 58 § 1 k.p.a. Jednocześnie przywracanie terminu nie jest przedmiotem uznania administracyjnego polegającego na swobodzie wyboru wiążących konsekwencji normy prawnej, gdyż organ administracji publicznej ma obowiązek przywrócenia terminu (bezsprzecznie świadczy o tym zwrot normatywny „należy przywrócić”), w przypadku gdy zachodzi ustawowa przesłanka, jeżeli zainteresowany uprawdopodobni, że uchybienie nastąpiło bez jego winy. Istota tego postępowania sprowadza się do ustalenia, czy zainteresowany uprawdopodobnił, że uchybienie terminu nastąpiło bez jego winy. Podkreśla się, że z uprawdopodobnieniem wiąże się ustalenie jakiegoś faktu w oparciu o wiarygodne środki dowodowe, pozwalające na przekonanie się przez organ administracji o zgodności danych faktów z rzeczywistością. Według nauki prawa, uprawdopodobnienie (*semiplena probatio*), pojmowane jako środek zastępczy dowodu w ścisłym znaczeniu, niedający pewności, ale wyłącznie prawdopodobieństwo twierdzenia o jakimś fakcie, stanowi odstępstwo od ogólnej reguły dowodzenia faktów na korzyść tej strony, której ustawa zezwala w określonym wypadku na uprawdopodobnienie faktu, na który się powołuje, zamiast udowadniania go. Jest to zatem środek zwolniony z formalizmu zwykłego postępowania dowodowego, bowiem ma na celu przyspieszenie postępowania w sprawie. To właśnie od oceny organu administracji publicznej albo sądu podejmowanej w ramach uprawnień dyskrecjonalnych zależy uznanie, czy dokonane na podstawie uprawdopodobnienia ustalenia są na tyle wiarygodne, by można było uznać za uprawdopodobnione fakty, na które strona się powołuje. Postępowanie w sprawie przywrócenia terminu opiera się na argumentach przedstawionych przez stronę, ciężar uprawdopodobnienia spoczywa na zainteresowanym, ciężar wykazania braku winy w uchybieniu terminu obciąża wnioskodawcę. Przedmiotem sprawy administracyjnej o przywrócenie terminu jest ustalenie, czy zainteresowany uprawdopodobnił, że uchybienie terminu nastąpiło bez jego winy.

Wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2024 r., sygn. I OSK 701/23.

107

Art. 138 k.p.a.

Kontrola umiejętności i wiedzy kandydatów jest obowiązkiem i jednocześnie uprawnieniem komisji kwalifikacyjnej. Są to czynności komisji, jako organu administracji publicznej, dokonywane w postępowaniu administracyjnym zakończonym w pierwszej instancji jej uchwałą ustalającą wynik egzaminu, od której kandydatowi służy odwołanie do Ministra Sprawiedliwości, jako organu II instancji. Chodzi tu o odwołanie, do którego mają zastosowanie przepisy art. 127-140 k.p.a., dające Ministrowi Sprawiedliwości – jako organowi administracji publicznej wyższego stopnia w stosunku do komisji kwalifikacyjnej – kompetencje obejmujące także korzystanie z regulacji prawnych, orzecznictwa i doktryny przy orzekaniu w sposób przewidziany w art. 138 k.p.a. Jest to etap postępowania, w którym po raz pierwszy kandydat na aplikanta adwokackiego wskazuje argumentację, jaką brał pod uwagę przy wyborze jednej spośród trzech odpowiedzi na sporne pytania zamieszczone w teście, przez co organ odwoławczy ma przy dokonywaniu oceny odpowiedzi niewspółmiernie większe możliwości niż komisja kwalifikacyjna, która taką argumentacją nie mogła jeszcze dysponować.

Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. II GSK 1436/23.

108

Art. 116 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst. jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2383 ze zm., dalej: o.p.)

W sytuacji, gdy dana osoba, z akceptacją zgromadzenia wspólników, mimo wygaśnięcia mandatu, nadal wykonuje obowiązki członka zarządu, może ponosić odpowiedzialność na podstawie art. 116 § 1 o.p. Zwrócić należy także uwagę na znaczenie rzeczywistej zmiany sposobu zarządzania spółką po ewentualnym wygaśnięciu mandatu członka zarządu. Nie można nie uwzględnić faktu, że np. żadna nowa osoba nie zostaje w to miejsce powołana, a dotychczasowy członek zarządu wciąż faktycznie sprawuje dotąd pełnioną funkcję w organie wykonawczym danego podmiotu. Osoba, która faktycznie pełniła funkcję członka zarządu w okresie powstania zaległości podatkowej, nie może zatem powoływać się na okoliczność, że jej mandat wygasł dla uwolnienia się od odpowiedzialności. Pełnienie funkcji członka zarządu jest funkcją dobrowolną, wymagającą zgody osoby powołanej na to stanowisko. W sytuacji faktycznego wykonywania czynności członka zarządu należy przyjąć, że osoba taka w ten właśnie sposób realizuje „pełnienie obowiązków członka zarządu”.

Wyrok NSA z dnia 22 kwietnia 2024 r., sygn. III FSK 972/23.

109

Art. 55 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2023 r., poz. 1634 ze zm., dalej: „p.p.s.a.”)

Dopuszczalny jest wniosek o wymierzenie organowi grzywny na podstawie art. 55 § 1 p.p.s.a., w sytuacji gdy skarga, która nie została przekazana przez ten organ do sądu administracyjnego, jest niedopuszczalna.

Uchwała składu 7 sędziów NSA z dnia 16 kwietnia 2024 r., sygn. III OPS 1/23.

110

Art. 133 § 1 p.p.s.a.

Naruszenie art. 133 § 1 p.p.s.a. może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wówczas, gdy sąd przyjął i wnioskował o jakimś fakcie na podstawie źródła znajdującego się poza aktami sprawy, a mianowicie wówczas, gdy wbrew zasadzie wyrażonej na gruncie przywołanego przepisu prawa naruszył zakaz wyprowadzania oceny prawnej na podstawie faktów i dowodów niewynikających z akt sprawy, a tym samym zakaz wykraczania poza materiał dowodowy zebrany w postępowaniu zakończonym decyzją.

Wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2024 r., sygn. I OSK 712/23.

111

Art. 141 p.p.s.a.

Do sytuacji, kiedy wadliwość uzasadnienia wyroku może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, należy zaliczyć tę, gdy to uzasadnienie nie pozwala na kontrolę kasacyjną orzeczenia. Przez zarzut naruszenia art. 141 § 4 p.p.s.a. można kwestionować „kompletność” uzasadnienia, a nie prawidłowość merytorycznego rozstrzygnięcia czy prawidłowość ustaleń dokonanych przez organy administracji.

Wyrok NSA z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. III OSK 4204/21.

112

Art. 149 p.p.s.a.

O ile stwierdzenie rażącej bezczynności lub przewlekłości nie jest warunkiem koniecznym do przyznania sumy pieniężnej, to wystąpienie w danej sprawie kwalifikowanej bezczynności lub przewlekłości jest, z reguły, istotnym argumentem przemawiającym za skorzystaniem przez sąd z fakultatywnych środków prawnych przewidzianych w art. 149 § 2 p.p.s.a. Suma pieniężna może być przyznana w przypadku dopuszczenia się przez organ przewlekłości lub bezczynności o szczególnym charakterze, uzasadniającym zastosowanie wobec strony środka kompensacyjnego.

Wyrok NSA z dnia 3 kwietnia 2024 r., sygn. II OSK 965/23.

113

Art. 170 p.p.s.a.

Skoro zgodnie z art. 170 p.p.s.a., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w przypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby, to odwoływanie się w wyroku do oceny prawnej, wyrażonej w prawomocnym wyroku dotyczącym decyzji wydanej w postępowaniu, którego dotyczył wniosek o wznowienie postępowania, było w pełni prawidłowe.

Wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2024 r., sygn. I OSK 2366/22.

114

Art. 189 p.p.s.a.

Termin wykonania obowiązku powinien być odpowiedni i wynikający z okoliczności sprawy. Powinien to być termin realny. Jednak należy podkreślić, że pod pojęciem termin odpowiedni czy też realny, należy rozumieć nie tylko usprawiedliwiony warunkami atmosferycznymi, na które powołuje się skarżąca kasacyjnie spółdzielnia, ale także interes społeczny. Nie sposób uznać, aby przedłużanie istnienia nienależytego stanu technicznego balkonu było zgodne z interesem społecznym, bo zły stan techniczny powoduje stan zagrożenia.

Wyrok NSA z dnia 4 kwietnia 2024 r., sygn. II OSK 1918/23.

115

Art. 272 § 1 p.p.s.a.

Orzeczenie o niekonstytucyjności art. 1a ust. 1 pkt 2 u.p.o.l. (tj. wyrok TK z 4 lipca 2023 r., sygn. SK 14/21) nie stoi na przeszkodzie procedowania i orzekania z zastosowaniem tego przepisu przed upływem sformułowanej w punkcie drugim tego wyroku klauzuli odraczającej termin utraty mocy wymienionego przepisu, podobnie jak nie może stanowić podstawy ponownego rozpatrzenia kwestii merytorycznej, jaką jest opodatkowanie budowli w konkretnych okolicznościach faktycznych w sprawach zakończonych ostatecznymi decyzjami lub prawomocnymi wyrokami sądów administracyjnych, w tym również w trybie wznowienia postępowania sądowoadministracyjnego na podstawie art. 272 § 1 p.p.s.a., jak też wznowienia postępowania podatkowego na podstawie art. 240 § 1 pkt 8 o.p.

Wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2024 r., sygn. I FSK 1347/23.

116

Art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 902, dalej: u.d.i.p.)

Wyłączenie, o którym mowa w art. 1 ust. 2 u.d.i.p., ma miejsce tylko wówczas, gdy inny akt prawny w sposób całościowy reguluje problematykę dostępu

do informacji publicznej. W sytuacji, gdy akt prawny na podstawie, którego działa podmiot zobowiązany do udzielenia informacji publicznej, nie przewiduje żadnego, odrębnego rodzaju tajemnicy lub trybu udostępniania informacji, wówczas nie można tak go interpretować, aby faktycznie tworzyć rodzaj tajemnicy, który uniemożliwi otrzymanie informacji.

Wyrok NSA z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. III OSK 780/23.

117

Art. 10 ust. 1 u.d.i.p.

1. Żądanie udostępnienia akt sprawy jako zbioru materiałów zakończonego postępowania przygotowawczego nie jest wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej, o którym mowa w art. 10 ust. 1 u.d.i.p. Akta spraw są jako całość zbiorem różnorodnych materiałów usystematyzowanym przez organ, który nadał temu zbiorowi określony kształt i który się nim posługuje w prowadzonym postępowaniu. Akta są więc pewnym przedmiotem, którego dotyczą przepisy szczególne odnoszące się zarówno do jego tworzenia, rejestrowania, przechowywania, jak i udostępniania. Żądanie udostępnienia akt sprawy jako całości jest zatem żądaniem udostępnienia określonego zbioru materiałów. Tak sformułowany wniosek nie wskazuje na informacje publiczne, których udostępnienia domaga się wnioskodawca. Należy przy tym uwzględnić, że prawo do informacji dotyczy informacji o sprawie publicznej, a więc informacji o czymś, a nie udostępnienia zbioru materiałów jako takich. 2. Zasady dostępu do akt toczącego się postępowania karnego, czy postępowania w sprawach o wykroczenia oraz prowadzonych czynności procesowych organów Policji, nie jest regulowany przez unormowania u.d.i.p. Obowiązuje tu inny tryb dostępu (o czym mowa w art. 1 ust. 2 u.d.i.p.), zasadniczo regulowany przepisami ustawy z dnia 6 sierpnia 1997 r. – Kodeks postępowania karnego albo ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. 3. Uznanie, że w oparciu o u.d.i.p. można wnioskować o dostęp do całości akt, czy o sporządzenie kopii wszystkich dokumentów zawartych w aktach, czy tylko kopii dokumentów z akt „zawierających” informację publiczną bez sprecyzowania, o jaką informację w istocie chodzi (poza wskazaniem, że publiczną), każdorazowo nakładałoby na organ konieczność nie tylko analizy całości akt, ale również konieczność jednoczesnego podjęcia wielu różnych rozstrzygnięć dostosowanych odpowiednio do poszczególnych informacji, co nie wydaje się ani prawidłowe, ani też z praktycznego punktu widzenia możliwe. Przedmiotem regulacji ustawy jest informacja publiczna pojmowana jako pewna wiedza, wiadomość, fakt, rzeczywistość. Zatem wniosek złożony w trybie tej ustawy musi wskazywać. o jaką informację tak naprawdę chodzi i co ma być jej przedmiotem.

Wyrok NSA z dnia 8 maja 2024 r., sygn. III OSK 1118/23.

118

Art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2805, dalej: u.p.d.o.p.)

Dokonując wykładni art. 15 ust. 1 u.p.d.o.p., prawidłowo sąd pierwszej instancji odwołał się do dyrektyw tzw. wykładni gospodarczej. Przewiduje ona m.in. przyjęcie założenia, że podatnik działa i powinien działać w sposób typowy dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, tj. dążyć do osiągnięcia zysku, a nie ponoszenia strat. Obok racjonalności działań podatnika, drugim założeniem jest to, że wszyscy podatnicy powinni podlegać adekwatnemu obciążeniu podatkowemu. Obciążenie to jest adekwatne wtedy, gdy podatnik płaci podatek w wysokości odpowiadającej ogólnym założeniom konstrukcji podatku, z uwzględnieniem przysługujących mu ulg i zwolnień.

Wyrok NSA z dnia 9 kwietnia 2024 r., sygn. II FSK 1082/21.

119

Art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 323, dalej: u.ś.r.)

1. Wprawdzie u.ś.r. nie zawiera definicji „sprawowania opieki”, tym niemniej z treści art. 17 ust. 1 u.ś.r. wynika, iż aby można było mówić o opiece – w rozumieniu tego przepisu – musi ona być stała albo przynajmniej długoterminowa. Określenia „stała” i „długoterminowa” wskazują zaś na to, że nie może to być opieka świadczona niecodziennie, a nawet jeżeli codziennie, to tylko przez część doby, zatem sporadycznie. Przepis art. 17 ust. 1 u.ś.r. należy więc stosować wyłącznie do takich stanów faktycznych, w których zakres opieki wyklucza możliwość podjęcia jakiejkolwiek pracy zarobkowej. 2. Przesłanka przyznania świadczenia pielęgnacyjnego, polegająca na „niepodejmowaniu lub rezygnacji z zatrudnienia celem sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny”, powinna być rozumiana jako wystąpienie takiej sytuacji, w której sprawowanie osobistych starań o zapewnienie opieki osobie niepełnosprawnej na tyle wypełnia czas podmiotowi tę opiekę sprawującemu, że nie jest on w stanie podjąć (kontynuować) innej stałej aktywności wymagającej jej codziennego i stałego zaangażowania, a przez którą należy rozumieć aktywność zawodową. Zatem zaprzestanie aktywności zawodowej przez opiekuna (niepodejmowanie zatrudnienia) musi być spowodowane bezpośrednią koniecznością sprawowania opieki na osobą niepełnosprawną. Przy czym opieka ta musi być związana wyłącznie z osobą chorego (nakierowana na jego osobę), a nie dodatkowo polegać na prowadzeniu gospodarstwa domowego tej osoby. Czynności takie więc jak: zakupy, sprzątanie, pranie czy gotowanie – z powodu tego, że są one dla każdego typowymi czynnościami dnia codziennego, wykonywanymi również przez osoby na co dzień pracujące zawodowo (przed rozpoczęciem pracy lub po jej zakończeniu) – nie mogą być uznane za czynności wymagające całodobowej dyspozycyjności wnioskującego o świadczenie, bo nie

zawierają się w pojęciu „sprawowanie opieki”. Uwzględnienie tego rodzaju czynności jako mieszczących się w pojęciu: „opieka nad osobą” prowadziłoby do nieuprawnionego uznania, że każda osoba je wykonująca byłaby niezdolna do podjęcia (wykonywania) jakiejkolwiek pracy zawodowej z uwagi na ciążące na niej obowiązki domowe względem niepełnosprawnego.

Wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2024 r., sygn. I OSK 566/23.

120

Art. 17 ust. 1 pkt 4 u.ś.r.

Treść art. 17 ust. 1 pkt 4 u.ś.r. jednoznacznie wskazuje, że nie każda rezygnacja lub niepodejmowanie zatrudnienia jest podstawą do przyznania świadczenia, ale tylko taka, której celem jest sprawowanie opieki. Wobec tego, samo posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności nie przesądza o tym, że opiekun osoby legitymującej się takim orzeczeniem, sprawuje opiekę, która uprawnia do przyjęcia związku przyczynowego między rezygnacją z pracy a sprawowaniem opieki nad bliską osobą niepełnosprawną. Istnienie tego związku podlega bowiem ocenie w każdej indywidualnej sprawie. Świadczenie pielęgnacyjne jest przyznawane za faktyczny brak możliwości podjęcia zatrudnienia z powodu konieczności osobistego sprawowania tej opieki lub za rezygnację z zatrudnienia. Świadczenie to ma zastąpić dochód wynikający ze świadczenia pracy, której nie może podjąć osoba, która zajmuje się osobą niepełnosprawną. Istotą świadczenia pielęgnacyjnego jest więc częściowe zrekompensowanie opiekunowi niepełnosprawnego strat finansowych spowodowanych niemożnością podjęcia pracy lub rezygnacją z niej w związku z koniecznością opieki nad osobą niepełnosprawną.

Wyrok NSA z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I OSK 1397/23.

121

Art. 27 ust. 5 u.ś.r.

Warunkiem przyznania świadczenia pielęgnacyjnego, obok dokonania wyboru, o którym mowa w art. 27 ust. 5 u.ś.r., jest brak ustalenia przez wnioskodawcę uprawnienia do otrzymywania świadczenia konkurencyjnego. W sytuacji, gdy strona ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, warunkiem skutecznego ubiegania się o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego byłoby dokonanie wyboru, o którym mowa w art. 27 ust. 5 u.ś.r. i tym samym rezygnacja z przysługującego zasiłku, przez wyraźne zrzeczenie się prawa do konkurencyjnego świadczenia, prowadzące w konsekwencji do wyeliminowania z obrotu prawnego decyzji przyznającej pomoc w formie już przyznanej i pobieranej. Stosownie do art. 24 ust. 2 u.ś.r., prawo do świadczeń rodzinnych ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu zasiłkowego. Zauważyć jednak należy, że zasady wyrażonej w art. 24 ust. 2 u.ś.r. nie można traktować jako bezwzględ-

nego nakazu. Przepis art. 24 u.ś.r. stanowi bowiem normę procesową, pełniącą funkcję służebną względem norm materialnoprawnych, nie może więc prowadzić do modyfikacji czy pominięcia tych norm. W konsekwencji oznacza to, że przyznając świadczenia rodzinne, organ ocenia spełnienie warunków ich przysługiwania na datę rozstrzygnięcia.

Wyrok NSA z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I OSK 1494/23.